

PRILOGA 1:

Možne iztočnice za pogovor profesorice in profesorjev z dijakinjami in dijaki o pomenu človekovih pravic in o možnosti, da se v primeru, če menijo, da so njihove pravice kršene, obrnejo na ustrezne institucije, lahko tudi na Varuha človekovih pravic Republike Slovenije

Profesorji naj vsebine iz iztočnic za pogovor približajo dijaku na primerni ravni in na ustrezen način glede na njihovo starost in zrelost.

I: Otroci imajo možnost, da se v primeru, če menijo, da so jim kršene človekove pravice, neposredno obrnejo na Varuha človekovih pravic Republike Slovenije preko brezplačne telefonske številke ali preko elektronske pošte.

Kratka predstavitev vsebine:

Konvencija o otrokovih pravicah, sprejeta leta 1989, je prinesla pomembno novost, da otroci niso le objekt pravic, ampak so hkrati lahko tudi dejavno sodelujejo v zadevah in postopkih, ki se nanašajo na njih. Najbolj splošna načela Konvencije o otrokovih pravicah, ki se nanašajo na namen projekta varuha, so naslednja:

- Otroci morajo biti sposobni uživati svoje pravice brez kakršne koli diskriminacije, ne glede na njihove okoliščine ali okoliščine njihovih staršev / skrbnikov (2. člen).
- Največje otrokove koristi je treba obravnavati kot glavno vodilo pri vseh dejanjih in odločitvah, ki se nanašajo na otroke (3. člen).
- Otroci imajo pravico do življenja, preživetja in razvoja (6. člen).
- Otroci imajo pravico, da svobodno izrazijo svoja stališča in jim dajo ustrezno težo v skladu s svojo starostjo in zrelostjo, ko sprejemajo odločitve, ki vplivajo nanje (12. člen).

Spoštovanje otrokovih pravic vključuje tudi možnost, da imajo otroci do pritožbe že znotraj institucije, če menijo, da so jim kršene človekove pravice. Čeprav pri Varuhu obstaja možnost pritožb za otroke, pa je enako pomembno, da tudi šole in druge institucije same vzpostavijo ustrezne pritožbene mehanizme, ki so otrokom dostopni, postopki pa razumljivi in prilagojeni njihovi starosti oziroma razvoju. Na plakatu so te pravice predstavljene v sklopu desno zgoraj.

Predlog iztočnic za pogovor:

- Pogovor o tem, na koga bi se obrnili učenci na šoli, če bi menili, da so vam ali komu drugemu kršene človekove pravice?
- Predstavitev postopkov pritožb na šoli, če obstajajo, oziroma pogovor o tem, kakšne postopke pritožbe, bi si učenci želeli in bi bili v njihovo korist.
- Pogovor o tem, kam bi se še obrnili otroci, če bi menili, da so njim ali drugim učencem kršene njihove človekovih pravic in kdaj, bi se bilo smiselno obrniti na Varuha človekovih pravic.

II: Pravica do izobraževanja je temeljna človekova pravica, ki mora biti dostopna vsem, a tako kot druge pravice ni samoumevna niti dostopna vsem otrokom

Kratka predstavitev vsebine:

V času, ko je med epidemijo covid-19 za marsikaterega otroka šolanje od doma naporno ali pa celo omejeno, je pomembno ozaveščanje otrok o pomenu pravice do izobraževanja in o

tem, da le-ta ni samoumevna. Otrokom je v teh okoliščinah smiselno predstaviti pomen te pravice in tudi, da mnogi otroci po svetu nimajo dostopa do izobraževanja.

Pravica do izobraževanja je človekova pravica in je nujna za uresničevanje drugih človekovih pravic. Je eno najmočnejših orodij, ki omogoča razvoj posameznika, omogoča pa tudi dvig socialno izključenih otrok in odraslih iz revščine v družbi. Podatki Unesca kažejo, da bi se lahko število revnih po vsem svetu zmanjšalo za več kot polovico, če bi vsi odrasli končali srednjo izobrazbo.

Pravica do izobraževanja zmanjšuje razlike med spoloma pri deklicah in ženskah. Študija Združenih narodov je pokazala, da vsako leto šolanja zmanjša verjetnost umrljivosti dojenčkov za 5 do 10 odstotkov. Država mora zagotavljati enake možnosti, splošni dostop do izobraževanja in nadzorovati standarde kakovosti.

Po podatkih Unesca je po svetu kar 262 milijonov osnovnošolskih in srednješolskih otrok in mladine brez šolanja. To pomeni, da 1 otrok od 11 ne hodi v osnovno šolo, da je 1 mladostnik od 5 brez srednje izobrazbe. Več kot eden od dveh otrok osnovnošolske starosti ne dosega najnižje stopnje znanja o standardih branja. Manj kot ena od petih držav zakonito zagotavlja 12 let brezplačnega in obveznega izobraževanja.

Predlog iztočnic za pogovor:

- Pogovor o tem, ali otroci doživljajo pravico do izobraževanja kot pravico in privilegij ali kot dolžnost. Zakaj?
- Ali otroci menijo, da je zanje, izobraževanje pomembno. Zakaj?
- Kaj pomeni, da je pravica do izobraževanja nujna za uveljavljanje drugih človekovih pravic?

III. Legitimne in nedopustne omejitve človekovih pravic v času epidemije Covid-19

Kratka predstavitev vsebine:

Nekatere omejitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin so dopustne. To dopuščata tako slovenska ustava kot Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic. Določata, da je mogoče omejiti pravico do zasebnega in družinskega življenja, do svobode prepričanja, vesti in veroizpovedi, do svobode izražanja, do svobode zbiranja in združevanja, če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali kaznivo dejanje, da se zavaruje zdravje ali morala, ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi. V tem času so omejevale pravice zaradi preprečevanja širjenja nalezljive bolezni oziroma epidemije covid-19, ki ga povzroča novi korona virus. To so relativne pravice, ki jih je torej pod določenimi pogoji dopustno omejevati. Pri tem pa je treba spoštovati, da so ukrepi sorazmerni nevarnosti, nediskriminatorni (torej enaki za vse), časovno omejeni in nujni za doseg cilja oziroma namena, ter da temeljijo na strokovnih argumentih.

Nekatere pravice pa so absolutne in jih ni mogoče omejevati niti v času epidemije ali izrednega stanja. Takšna pravica je na primer prepoved mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. Otroci imajo tudi v času ukrepov zaradi covida-19 pravico živeti varno brez nasilja in zlorab, pravico do stikov z obema staršema, če je to v njihovo korist, pravico do izobraževanja, pravico do čiste pitne vode in jesti zdravo hrano, pravico do zasebnosti.

Predlog iztočnic za pogovor:

- Pogovor o tem, zakaj so omejitve človekovih pravic v času covida-19 potrebne.
- Ali so vse omejitve po mnenju otrok upravičene, ali ni kakšna prekomerna (nesorazmerna)?
- Pogovor o tem, kam se lahko otroci obrnejo, če menijo, da so jim kršene človekove pravice (glejte točko I, zgoraj).

IV. Čas je, da se generacije združijo, da si znova zamislijo, kakšen svet želimo ustvariti. Kako si otroci predstavljajo boljši svet?

Kratka predstavitev vsebine:

Unesco je ob letošnjem Svetovnem dnevu otroka pripravil izhodišča za pogovor o podnebnih spremembah in o učenju otrok o okoljski problematiki.

Predlog iztočnic za pogovor:

- Na naslednji spletni povezavi je objavljen kratek tri minutni video v angleškem jeziku na omenjeno temo, ki lahko služi kot iztočnica za pogovor z otroki: <https://worldslargestlesson.globalgoals.org/resource/call-to-learning/>.